

Ігор БРИНДАК

У свій час у нашому часописі вже були публікації, присвячені фільмам про римських папів: Івана XXIII та Івана-Павла II. Зараз обидва ці понтифіки проголошені святими. У цьому номері мова піде про стрічку португальського режисера Фабріціо Коста «Папа Павло VI: неспокійні часи». До речі, режисер також відомий нашим читачам, бо він свого часу зняв фільм про Фатіму, про який також у свій час була публікація в нашому часописі (№ 10, 2008).

Події у фільмі «Папа Павло VI: неспокійні часи» розпочинаються 15 березня 1978 року. Цього дня члени терористичної ультралівої організації «Червоні бригади» захопили в заручники відомого італійського політика, депутата парламенту Альдо Моро. Про це сповістили всі ЗМІ не тільки в Італії, а й по всьому світу. Коли вістка дійшла до Ватикану, тодішній понтифік Павло VI, слідкуючи за розвитком подій по телебаченні, почав пригадувати все своє життя, і, зокрема те, як будучи ще священиком Джованні Монтіні зустрівся одного разу з молодим студентом Альдо Моро. І як в подальшому їхні шляхи неодноразово перетиналися.

Понтифікат Павла VI є для більшості читачів мало знаним. Тому варто навести деякі факти. Отож, Павло VI був папою з 1963 по 1978 роки. Відомий в першу чергу тим, що завершив II Ватиканський собор (1962 – 1965рр.). Цей собор скликав ще папа Іван XXIII. Але після першої сесії собору помер. Тому завершував собор і затверджував всі його документи вже папа Павло VI. Другий Ватиканський собор ухвалив важливі зміни, які вплинули на всю наступну історію католицької Церкви, аж до сьогодні, зокрема: дозволив відправляти богослужіння національними мовами, закликав до ширшого діалогу з представниками інших християнських конфесій, зняв звинувачення з єврейського народу за розп'яття Ісуса Христа. В цьому всьому була також і заслуга Павла VI, який всі ці документи затверджував.

А ще, папа Павло VI відомий як перший папа, який почав подорожувати по світу, відвідавши всі 5 континентів; був першим з понтифіків, який виступив на засіданні ООН; першим, хто відвідав Богородичне місце в Фатімі; і другим після апостола Петра, хто відвідав Святу Землю. Крім того, Павло VI – це останній папа, який коронувався тіарою (Римські понтифіки, до Павла VI включно, коронувалися тіарою - папською короною, яка

складається з трьох корон). Хтось запитає, а чому ж далі це не відбувається? Саме у фільмі це показано і є історичним фактом: після свого обрання Павло VI наказав тіару продати на аукціоні, а виручені кошти, передати для Матері Терези з Калькутти, яка тоді опікувалася найбільш знедоленими мешканцями Індії.

У фільмі показаний ще один історичний момент, - це вже безпосередній момент зустрічі папи з калькутською подвижницею під час його візиту в Індію. Зокрема, показано, як після відвідин одного з притулків Матері Терези, папа пожертвував для нього свій автомобіль. Пізніше показано, як, будучи вже в Римі папа збирає курію для обговорення наболілих питань, і один з кардиналів йому говорить: «Треба проповідувати любов до ближнього так, як це навчає Мати Тереза». На що папа його поправляє: «Мати Тереза не навчає любити ближнього, вона любить. І в цьому секрет її успіху».

А ще у фільмі є згадка про дві енцикліки Павла VI, які є дуже актуальними і в наші дні. Є показано, що при їх оприлюдненні відбувалися дуже бурхливі дискусії у римській курії. Деякі кардинали говорили, що ці документи можуть бути не правильно трактовані. Але все ж таки папа наполіг на тому, щоб вони були проголошеними. Перша енцикліка називалася: «*Populorum progressio*», що в перекладі означає «Розвиток народів» (у 2017 році минає 50 років з часу її проголошення). Це був документ, присвячений соціальному питанню. В ньому, з однієї сторони, визнавалося право людини на приватну власність, а з іншої – давалося застереження, що це право не є абсолютним і що не можна його використовувати егоїстично, або на шкоду ближнім. А ще енцикліка «*Populorum progressio*» говорила про право народів на повстання проти правителів-тиранів. Зрозумілося, що це допускалося в якихось крайніх випадках, та все ж допускалося. Не слід думати, що Павло VI був першим, хто проголосив такі речі. У фільмі, власне, є показаним, що на зауваження кардиналів він відповідає, що Церква завжди так навчала. Інша справа, що обов'язком пастирів було про ці справи нагадати. До речі, на цю енцикліку часто посилалися богослови під час української «Революції гідності». Чому, потреби пояснювати немає.

Друга енцикліка називалася «*Humane vitae*» - «Людське життя» - 1968 року. Тоді папа виступив на захист людського життя від моменту зачаття, засудив аборти та контрацепцію. І вона також, як бачимо, дуже актуальна в наш час.

Знову повернемося до фільму. Після всіх своїх спогадів та перегляду новин. Папа робить свій виступ по радіо, де закликає терористів звільнити Альдо Моро. І далі показано, як один із членів «Червоних бригад», якому перед тим його зверхники дали зброю і доручили вбити людину, коли чує виступ папи відмовляється від свого злочинного наміру і приходять до церкви. На жаль, у фільмі не передано цілого папського виступу і тому не є зрозумілим, що саме так вплинуло на цього терориста. А вся справа у тому, що Павло VI не просто закликав звільнити Альдо Моро, а замість нього запропонував у заручники себе самого. Оце, власне, так вплинуло на члена «Червоних бригад». Але терористи на папську пропозицію не погодились і Альдо Моро таки був вбитий. Папа пізніше очолив його похорон. Загибель людини, якого папа вважав своїм другом сильно вплинула на його здоров'я. І 6 серпня 1978 року папа Павло VI помер. Цього, щоправда, у фільмі вже не показано.

Чому повна назва цієї стрічки «Папа Павло VI: неспокійні часи»? Тому, що в ньому є показана важка криза, яка виникла в Католицькій Церкві після Другого Ватиканського собору і, фактично, триває до сьогодні. Фільм є досить чесним. Він не намагається нікого ідеалізувати, в тому числі і папу. Показано, як не зважаючи на всі старання Павла VI

багатьом негативним явищам у Церкві він не в силі був запобігти. Однак, стрічка все ж таки всилає оптимізм, що рано чи пізно добрі плоди, посіяні Другим Ватиканський собором, ще зійдуть.

Понтифікат Папи Павла VI і справді був дуже важким. Однак, не зважаючи на все це, він був людиною, яка в першу чергу керувалася любов'ю до Бога і ближнього. І Церква це відповідно оцінила. 19 жовтня 2014 року папа Франциск причислив папу Павла VI до лику блаженних, а знятий про нього Фабріціо Костою фільм навчить кожного з нас, що навіть і у важкі часи не варто втрачати оптимізму.

Ігор БРИНДАК. Неспокійні часи // "З любов'ю у світ" №3 2017